

## "Kis mitugrász" jeligére

Egy könyvtáros vallomásai:

### Az informatikai forradalmak sűrűjében

Úgy kezdődött, hogy megtanultam beszélni - bár elég talányosan, leginkább "fordítvázva" - , mikor már lemásztam a fáról. A második forradalom idején eleinte palatáblán csikorgattam a köröket, vonalakat, de a füzetbe a legutolsó oldalon, visszafelé és bal kézzel kezdtem írni. Persze, átszoktattak jobb kézre! Azonnal visszanyesték a rebellis fajtámat. Később rájöttem, hogy olvasni jó, és mindenütt ezzel foglalkoztam. Még a WC-ben is a Monte Cristo-t olvastam, amúgy meg Jókait minden mennyiségben. Mikor a gimnáziumban még a fizika óra előtti szünetben is Tolsztoj Háború és béké-jét bújtam, az osztálytársaim megbotránkozva néztek rám, de a nagy intelligenciájú orosz-latin tanárom úgy interpretálta a jelenséget, hogy megszereztem a művelt ember "M" betűjét.

Szóval, teljesen magamévá tettem a Gutenberg-galaxist, olyannyira, hogy az anyukám azt találta mondani: "Ez a gyerek nagyon szeret olvasni, legyen hát könyvtáros." (Ő is úgy gondolta, hogy a könyvtáros egész nap csak olvas.) Miután abban az évben nem hirdettek újságíró szakot, így - háromszori fellebbezés után - mégis fölvettek a magyar-könyvtár szakra. Pedig ha tudtam volna, milyen sok - főleg anyagi - lemondással jár ez a pálya, akkor maradtam volna a külkereskedelmi levelező szakon, sőt neves közgazdász is lehettem volna, mert két hete már oda jártam, mikor végre megkaptam az egyetemi belépőt. De én ezt nem tudtam, ezért rövidesen beleszerettem a könyvtárosságba. Az egyetemen boldogult Kovács Máté professzorunk azt fejtegette, hogy "tudomány-e a könyvtártudomány avagy nem", és mindenféle tudományos elméletet tanultunk a sajtótörténettől kezdve a bibliográfiák bibliográfiáig és a paleográfiáig, de szabadpolcos könyvtárat először másodéves koromban láttam a Somogyi Könyvtár gyakornokaként. Persze emlékeztem még az ún. "böködős" módszerre, amikor gimnazistaként az üvegfal mögött rejtőző könyvekre kellett böknöm, hogy kivihessem az áhított könyvet.

Akkor már jegyben jártam a kultúráközvetítés elemi szintjével, Rácz Aranka útmutatásával végeztem a gyermekkönyvtári speciálkollégiumot. Azt is tudtam, hogy bármelyik iskola tantestülete egy darázfészek, ahol gúzsba kötik az embert, ezért választottam a gyermekkönyvtár szabadabb légkörét, mert ott sokkal inkább megvalósíthattam az ötleteimet.

Legfőbb álmom az volt, hogy visszakerüljek szülővárosomba és munkahelyként a Somogyi Könyvtárba, amelynek neves igazgatóiról, Tömörkény Istvánról és Móra Ferencről én írtam meg először könyvtárosi tevékenységük összegzését. Nehezen, de sikerült! A könyvtár minden részlegében fél évet töltöttem, de mikor a központi kölcsönzőbe kerültem, kihívtam magam ellen a sorsot. Akkoriban - még a múzeum emeletén volt a könyvtár - a

kölcsönző régi szép fapalcain derékmagasságban futott végig egy 20 cm-es padka, ide tették a kollégák a visszahozott könyveket. És az olvasók mindig innen választottak, jól sejtve, hogy amit más is olvasott, az biztos jó könyv. Nem voltam rest, a legfelső két polc tartalmát szépen elhelyeztem a padkákon, kolléganőim legnagyobb bosszúságára. De az olvasók "ráharaptak", pedig addig a kutya se válogatott a legfelső polcokról. Másik eretnekséget is elkövettem: a 920-as szakot szinte teljes egészében megszüntettem azzal, hogy lehetőleg minden neves ember életrajzát áttettem a maga szakjába, természetesen a szakjelzetet is átírtam. Az ETO egyébként is a szívem csücske volt, egyetemista koromban magamat is beszakoztam [323.37:027(439)=945.11].

Ezután megbízást kaptam a gyermekkönyvtár kialakítására - később még éppen három könyvtárat rendeztem az alapoktól (=ősmasszától) a rendezettségig. Nagy lendülettel és megszállottsággal végeztem küldetésemet, a gyerekek lelkének ápolgatását a képeskönyvektől a magas kultúra befogadásáig. Persze, közben kaptam a "pofonokat" jobbról is, balról is, először a párttitkár elvtársnőtől, mert ki mertem javítani a helyesírási hibáit egy levélben. Aztán már főleg azért, mert "mit akar ez a kis mitugrász" az állandó szervezéssel, kívánságokkal, hogy képzelem a gyermekrészlegek, iskolai könyvtárak feltámasztását, az állandó versenyeket, vetélkedőket. Néha egy-egy csingilingit is kaptam, és évente megjelent egy-két cikkem, tanulmányom, de arra büszke vagyok, hogy a NAT-ban az én tematikám alapján készült el a könyvtárhasználati ismeretek követelményrendszere.

Minden évben a tudatos könyvtárhasználatra, az okos információkeresésre neveltem a fiatalokat, és együtt csodáltuk meg a nyomdában a hatalmas körforgó rotációsgépet, amely a másnapi újságot nyomtatta. A tinikkel együtt boncolgattuk a lélek titkait, a viselkedés normáit, fedeztük föl az irodalom, a zene és más művészetek remekműveit.

Egy évtizeddel később a megye gyermekkönyvtárosainak adtam megszívlelendő és világrengető tanácsokat, ötleteket, majd az alakuló iskolai könyvtáraknak szerveztem módszertani megbeszéléseket, tanulmányutakat.

A kommunikációs eszközök terén eleinte csak a rádiót ismertem, gyerekkoromban a készülékre tapasztott füllel követtük Szepesi György élvezetes football-közvetítéseit az aranycsapatról. Emlékszem még arra is, hogy korán elvesztett édesapám hogyan kurblizta föl a lemezjátszót, Marlene Dietrichet hallgatva. Később a száz oldalas szakdolgozatomat anyukám vedlett táska-írógépén pötyögtem végig, ezen tanulva meg a klaviatúrát. Meg is kaptam a "pályadíjamat", az évfolyam legjobb dolgozatára 500 kerek forintot. Gépíró tudományomat a gyermekkönyvtárban kamatoztattam, amikor is egy kimustrált Remington írógépen - melyen a letört "p" betűt mindig kézzel kellett utánaírni - alkottam a különböző író-olvasó találkozókra, vetélkedőkre szóló meghívókat, bibliográfiákat. Akkor már nem kellett kurblizni a lemezjátszót, és volt vagy 30 meselemezünk, könnyűzenei összeállításunk, melyekből név- és születésnapon az illető gyerek választhatott. Persze akkor meg a lejátszó tű ment tönkre rövid idő alatt, mert közkedvelt volt a "Ringasd el magad" és a többi sláger. Televízió egy utcában csak egy volt - és csatorna is - , odagyűlt az egész szomszédság,

rokonság a hétfői adásszünetet kivéve. Már akkor is kialakult a képernyő rabjainak tábora, de a férjem azt mondta (két kicsi gyerekkel), hogy nálunk nem lesz tévé! De a technika vonata gyorsan robogott tovább, 1969-ben hallottunk az évszázad szenzációjáról, a Holdra szállásról. No, ezt már meg kell nézni! - volt a férjem véleménye. És azóta nem tud szabadulni a képernyő bűvöletéből!

Számítógépet is csak a férjem jóvoltából láttam: a ház nagyságú M3 a Kibernetikai Labor egész alsó szintjét elfoglalta, és a férjem volt az egyik üzemeltetője. Ez volt a kibernetika forradalma, de ez még csak az országos hírű Katicabogárban öltött testet. Aztán elindultak a modern-kori kalandozások Bécs felé. A 80-as években ki Gorenjé-vel, ki Commodore PC-vel egyensúlyozott a tető-csomagtartón. Az ötödikes fiam kívánságára mi is az utóbbi szerkezettel és Joystick-kel tértünk haza.

1990-ben még tízen álltuk körbe a bemutatott számítógépet, és megbámultuk azt, aki az utcán hangosan beszélt a füléhez tartott herkentyűvel. Se szeri, se száma nem volt a számítógépes tanfolyamoknak, és azon dühöngtem, miért szövegelnek itt alkönyvtárakról, holott nekem egész más fogalmaim voltak a könyvtárról. Aztán meg kellett tanulnom a fájlokat, az entert - a lájkot mai napig utálom - , le kellett szoknom a csiga-postáról, a húsvéti üdvözlőket is egyre inkább drótpostán küldöm. Már nekem is van bunkofonom (így hívtuk még néhány éve a mobilt), de okostelefon nem kell. Viszont az Amerikába szakadt húgommal Skype-on csevegünk, és néha azon kapom magam, hogy egy-egy furcsa fogalmat, ismeretlen személyt nem a Britannica Hungarica-ból vagy az etimológiai szótárból, hanem a Google-ből keresek ki. Szóval, kiteljesedett az információ öt forradalma, akár akarjuk, akár nem, már egyikünk sem tud kitérni előle.

De a McLuhan-glóbusz nem tudja legyőzni a Gutenberg-galaxist. Számomra a könyv ma is a nyomdászagú, a lapozgatható, simogatható, buszon és váróteremben előkapható kezes jószág, a gyerekek pedig a hűséges, bizakodó, őszinte és áhítatos befogadói a szellemi gyönyörűségnek, az igazi kultúrának, letéteményesei a tehetségnek, a fantáziának, az alkotó kedvnek. Az én életemben a Mammon hatalma, a pénz körül nyüzsgő világ nem fogja legyőzni a kultúra legszebb alkotásait, a minden iránti nyitottságom és alkotási vágyam a számítógépek korában is megmarad.

De mi lesz, ha az információs társadalomnak még egy forradalma bekövetkezik?